

ПРИКАЗИ

Јосеф Јаначек, РУДОЛФ II И ЊЕГОВО ДОБА - ПРАГ, ПАСЕКА 1997, СТР. 565

Ова година је у чешком културном знаку била обиљежена годишњицом истакнутог Хабсбурга, императора Рудолфа II. Манифестације које су пратиле овај значајни јубилеј су биле импозантних размјера: огромна изложба посвећена рудолфинском добу је организована у неколико прашких палата: ту су биле поставке рудолфинских збирки у којима је дошла до изражаја императорова колекционарска страст. Друге поставке су посвећене алхемији, астрономији, сликарству, архитектури. Свој удио у обиљежавању годишњице је узела и јеврејска општина која је скренула пажњу на живот јеврејског комунитета у тим временима. По Прагу су шетали костимирани витезови и дворјани и позивали публику да посјети изложбе. У позориштима су се давале представе са темом Рудолфа II. Прославе су биле импозанте и привукле огромну пажњу домаћих и страних посјетилаца.

Разумије се, да ни историографија није изостала. Појавило се неколико књига посвећених Рудолфовом добу - на примјер "Јело и пиће за вријеме Рудолфа II", "Рудолфински Праг", велика количина стручних чланака који су обрађивали споредне рудолфинске теме, на пр, судбина императорове ванбрачне дјеце, ситуацију националних мањина у тадашњем Прагу, односе унутар властеле и др. Међутим, највећу тежину има монографија о императору из пера скоро пременулог дојена чешких историчара Јосефа Јаначека. Ј. Јаначек је аутор многих монографија о чешким владарима, конкретно о Карлу IV, Прземуслу II, Отокару, Јану Луксембурском, али такође је писао опште историјске синтезе, на примјер

"Чешка историја, Доба прије Бијеле Горе I/1, 1971, I/2 1984", "Преглед историје Чехословачке I/2, 1982" и др. у којима се темељно бавио питањима настанка монархије у чешкој средини. Овим издалека није заокружен научни корпус Јаначека који обухвата још десетине историјских студија и чланака.

Јаначек је био најподобнија личност за писање монографије о Рудолфу II, последњем императору који је за своје боравиште одабрао Праг, ову резиденцију чешких краљева. Сам Хабсбург, васпитан у Шпанији у милитантном католичком духу, не знајући чешки, је одлучио да се настани у Прагу, за шта му је чешка властела упркос издалека не идиличним односима била неизмјерено захвална. Када читамо монографију, пада нам на памет упоређење Прага и данашњег Цетиња: Праг је тада, након изумирања краљевске династије Прземисловава и до доласка Рудолфа II на прашку трвђаву, осјећао ону носталгију и неудовољеност, која неминовно прати губитак политичког приоритета, значаја и тиме економског просперитета градова - бивших пријестоница. Доласком Рудолфа II на прашки пријесто је Праг за свега неколико година престао бити провинцијски град у зашћку монархије, и постао је космополитни велеград. Управо у вријеме Рудолфа II сврстају историчари бујицу њемачких, талијанских и јеврејских колониста, који су (и то важи преваходно за њемачки живаљ) замало истиснули старомодни, традиционални свијет малих и вриједних чешких трговаца и занатлија из Прага, да смрћу императора није дошло до наглог успорења тог процеса.

Што је у личности Рудолфа II од посебног значаја за чешку историју, је, да је император тада, у складу са својим за императора ексцентричним и сувише жарким интересовањем за умјетност и окултне науке обиљежио читаву епоху и начинио од Прага један велики културни центар тадашње Европе, који је до данас. Врхунска култура и културност којом је Праг остао прожет у било каквом режиму је по мишљењу нашем и многих историчара, заслуга Рудолфа II.

А сада, да пратимо заједно са аутором појединачне фазе Рудолфовог живота.

Монографија је подијељена према животним фазама Рудолфа, али дијапазон збивања је много шири: аутор се не ограничава на Рудолфову личност, него се бави политичким питањима тадашње Европе, династичким проблемима унутар хабсбурговске и других лоза, психолошким карактеристикама припадника Рудолфове родбине. Од њих у првом поглављу (Младост и сазријевање принца Рудолфа Хабсбуршког 1552-1576) се детаљно бави Рудолфовим прецима, а нарочито ликом императора Филипа II који је у породици као представник ослонца

Хабсбурга, шпанске гране, играо прву виолину. Шпанска линија је гарантовала милитантни католички курс који су Хабсбурзи у средњој Европи гдје му бар испочетка није било мјесто. Централно мјесто, дакле, поред Рудолфовог лика, заузима сукоб протестантизма и католицизма.

И у католичкој династији, као што су били Хабсбурговци, је било оних код којих се сумњало да симпатизују са протестантима. Један од таквих *enfant terrible* је био Рудолфов отац Максимилијан, којег су оженили инфантком Маријом Шпањолском, Рудолфовом мајком. Марија је била гарант надзора над екстравагантним престолонаследником и обавила је свој задатак ревносно и ефикасно. Како год је својој дјечи, и превасходно Рудолфу, сметала њена упорност и фанатична задртост, не може се порећи, да су дјеца управо њеном заслугом била од малених ногу у клијештима католичког васпитања. Марија је упркос неспремности свог мужа издејствовала да се прворођени Рудолф и његов млађи брат Ернест пошаљу на васпитање у Мадрид, код старог и фанатичног ујака Филипа II. Васпитање у Шпанији је обликовало Рудолфа на тај начин, какав је прижељкивао Филип. Јаначек се подробно посвећује опису структуре градива које је Рудолф трабало да савлада: најсистематскија знања је добио у латинском, њемачком (њемачки су уврстили у план наставе тек на изричиту жељу оца Максимилијана, а о чешком, иако је чешка властела захтијевала да владари чешких земаља савладају тај језик, није било говора), писмене вјежбе у којима су упражњавали фиктивне извјештаје и писма у духу хабсбурговске доктрине. Осим тога, наравно, Рудолф је учио основе плеса, лова и тако даље. Његово васпитање и образовање, дакле, је било конзервативно и у духу свега шпанског. Максимилијан није показивао велико одушевљење, јер се повратак синова стално одлагао из разних разлога, а нарочито због интернације дона Карлоса, Филиповог јединог (ванбрачног) наследника, која је поставила питање наследства. На крају је Максимилијан успио да поврати синове у Беч, али је у Мадрид морао послати другу двојицу синова (из брака Марије и Максимилијана је изашло шест живих синова и двије кћери) и заручити му кћер Ану.

Тако се Рудолф након седам година опет обрео у Бечу. Вратио се као млади господин с надменим, хладним држањем, које је било у супротности са срдачном нарави, какве је према многим свједоцима био. Његово образовање је било натпросјечно, културна ширина велика. Већ тада се Рудолф занимао прије свега за хуманистичке и природне струке. Наде протестанских кругова који су успијевали да задрже утицајне положаје у близини Максимилијана су се распршиле. Рудолф је дјеловао као беспријекорни католички престолонаследник. Уз то, није се истицао никаквим посебним државничким даром, тим више, засада још

камуфлираном неспремношћу жртвовати своје вријеме досадним политичким обавезама.

Брзо након Рудолфовог повратка у Беч, док се престолонаслѣдник ухоровао у машинерију државне владавине, прогласила га је угарска властела краљем угарског дјела монархије. Угарско крунисање се одржало 1572. године, али у сјенци паришке бартоломејске ноћи. Без обзира на то, славље је било велико. Након повратка из Угарске је Рудолф дошао у Праг да обиђе вијећање чешке властеле. У то вријеме је дуалитет власти, са једне стране императора, са друге стране моћне властеле која је успјела да приграби многе повластице и питала се за сваки важнији проблем, била реалност, на коју је требало рачунати, тако да је вијећање била за Рудолфа идеална прилика како да се упозна са структуром чешке властеле. Јаначек је, разумљиво, посветио веома много простора властели, њеним групама и интересним кретањима. За то је имао многе разлоге, а од њих највећи тај, да је управо познавање тих слојева властеле кључ за разумијевање тадашње политичке ситуације у чешким земљама. Наиме, властела није била подијељена само на страну (углавном, њемачку) и домаћу, на богату и сиромашну, него, и то прије свега, на протестанску и католичку. А у протестанској властели је постојало неколико струја које су се разликовале по степену умјерености и спремности на сарадњу са католицима, од староутраквиста који су наступали сувише непомирљиво до средње струје представљане Јединством браће¹ те до свјетске, модерне властеле. Неки припадници властеле, конкретно магнати Росенберговци из јужне Чешке, су били вјерски подијељени чак унутар породица. У случају Росенберговца је та чињеница интересантна и са гледишта чињенице да се о њиховим представнику Вилјему размишљао као о претенденту на пољски пријесто. Други најутицајнији род чешке властеле су господа из Пернштејна, у сродству са шпанском властелом. Утицајне су биле и породице Лобковица, Хасиштејнских и други. Ова властела, а не император, је у рукама држала полуге власти и економског просперитета. Али, како Јаначек исправно биљежи, управо тај просперитет је имао наличје: финансијски експерти монархије су се све више концентрисали на чешке земље с циљем да за вјечито празни фискус Хабсбурговаца набаве више новца него што су дабијали од других држава хабсбуршке куће. Међутим, то није било лако постићи, будући да се за сваки порез са властелом морало водити права битка. Други минус релативног угледа чешког племства у оквирима средње Европе је био и тај, да је император истурао чешку властелу у горућим ситуацијама као преговараче, ако што је био случај код упражњеног пољског трона (након бјекства Анрија Валоа). Врло незахвалног задатка

¹ Црква која је слиједила реформовано учење Јана Хуса, прим. аут.

да покуша прогурати на пољски трон Хабсбурга је морао да се прихвати чешки магнат Вилем из Росенберга. Његова мисија је била унапријед осуђена на неуспјех (јер је постојала више разлога за крунисање Баторија) и изгала га је не само трошковима, него и опасности губитака ауторитета.

Дабоме, ако се водила битка за дозволу пореза, ни крунисање Рудолфа за чешког краља није била глатка ствар. Император Максимилијан, који је био тешко болестан и желио је увести прворођеног Рудолфа у његове дужности на вријеме, је морао учинити проглас, којим се обавезнао да неће прогонити особе друге (протестанске) вјере. Мада се није дао натјерати да нешто слично и потврди написмено, значила је ова концесија уступак властели. Властела је такође поставила друге услове Рудолфове интронације - нпр. да учи чешки и да се упозна са обичајима земље.

Други дио књиге носи наслов "Моћ и слава императора Рудолфа II (1576-1606)". Упознаје нас детаљно са етапом након смрти тешко болесног императора Максимилијана, када је Рудолф морао смјеста преузети обавезе, према којима је гајио тако мало симпатија. Јаначек примећује да је Рудолф, иако га је Максимилијан формално гурао у политички живот, у суштини био врло мало спреман да се повинује начелима свог оца. То се видјело у журби, са којом је одмах извршио смјене у округу најближих сарадника, те и у чињеници, да је пристао да Максимилијан буде сахрањен у Прагу, граду, који никад није волио (формално због у Бечу харајуће куге). Погреб је био обиљежен инцидентом, када је усред окупљене свјетине дошло до панике и недостојног бјежања, јер је постојала бојазан од понављања бартоломејске ноћи. Према очевицима, Рудолф је усред бјежећег свијета остао непомичан на мјесту и сачувао ниво.

Почетак Рудолфове владавине је текао мирно, у духу Рудолфове нарави: што мање обавеза, што више умјетности и личних задовољстава, шта се са гледишта државне управе манифестовало као императорова лијеност и недоследност. Међутим, Рудолфова права нарав још није ишла дотле, да би запостављао своје обавезе, само, кад год је могао, император је препуштао својим савјетницима и чиновницима. Још је давао аудијенције, појављивао се (нерадо) у јавности, потписивао је нужне повеље, бавио се финасијским стањем државне касе.

Ову релативну идилу је 1577. године пореметио политички скандал чији је узрок био Рудолфов млађи брат Матијас. Овај трећи Максимилијанов син, без већег дара, зато амбициозан и незадовољан својом улогом вјечитог аутсајдра, је прихватио марионетски положај гувернера холданђанских легитимиста, чиме је изазвао неповјерење између

шпанске и бечке гране Хабсбурга и изложио је како својим чином, тако својим каснијим фијаском Рудолфа у врло непријатну ситуацију. Аутор исправно биљежи да је баш овом приликом искрсло оно досад притајено у Рудолфовој личности: неотресив и болан осјећај, да се на сваком кораку судара са себичним интересима својих рођака, и да га ови рођаци уходе са нечасним циљем домоћи се његове главе.

Да ли је Матијас био узрок или се његов експес само временски поклопио са првом озбиљном Рудолфовом кризом, не знамо, мада ту претпоставку Јаначек читаоцу донекле сугерише. (Неки чешки истрживачи прекоријевају Јаначека због психолошке лакомислености којом дочарава своје ликове. Међутим, прије бисмо рекли да је Јаначек на основу своје огромне ерудиције испољавао комбинаторну одважност и уносио у чешку историграфију пријатан повјетарац полемичног духа.) У сваком случају, године између 1578. и 1581, обиљежене су првим дугим нападом императорове болести коју су тадашњи љекари у својем назнању дијагностицирали као меланхолију. Под меланхолијом се у то доба подразумијевало много симптома, неуроza, манија наступајућа послије депресије и пука тјескоба. Чињеница је да ова меланхолија везивала Рудолфа за кревет. Није било говора о толико прижељкиваној (од стране родбине, не од Рудолфа самог који је према вјенчању испољавао благо речено равнодушни однос) женидби, нити о неким систематским интересовањима за политику. Штавише, када је болст ипак нестала Рудолф се вратио у нормално психосоматичко стање, трагови меланхолије су неизбрисиво остали: одбијање да се појави у јавности, нетрпељивост и ситничавост, отпор према путовању итд. Рудолф се савјетовао са све ужим и ужим кругом савјетника. Његовој повученој нарави је управо у Праг одговарао мајвише: могао је, у интимитету изнад града уздигнуте тврђаве пратити догађаје, а не бити присутан. Године 1583. се Рудолф у прогласу чешкој властели дефинитивно одлучио да изабере Праг за своју пријестоницу.

Аутор није жалио труда да читаоцу прикаже Праг, какав је био у вријеме Рудолфове одлуке. Са неких 60.000 становника је град спадао у веома насељене, али не и велике градове тадашње Европе (граница популације у велеградовима се кретала изнад 100.000 - на пр. Париз, Лондон, Севиља, Наполи, Амстердам...). Ни за толико становника, међутим, није био довољно опремљен, нарочито у погледу (*тада сигурно скромних) хигијенских и стамбених потреба. Са доласком Рудолфовог двора и бечке администрације је дошло до огромних поремећаја у животу града; И до тада провинцијално мјесто је стигао дух ренесансе у животном стилу у архитектури, дух германизације и космополитизма. Ови фактори су почели да истискују политичке снаге старо сједелачког грађанства.

Наличје многих позитивних страна је представљао криминалитет невиђених размјера. Али, по нашем мишљењу, тада је Праг заувјек изгубио етничку и националну монолитност, и од тада је прашко становништво заправо конгломерат мјешанаца у супротности са сеоским подручјима која су задржала етничку чистоћу, осим покрајина наспрам њемачких земаља. Мит о чешком словенству је више лијепа жеља него стварност, ма колико да је тај мит лијепо слушати.

Интересантни пасуси су такође они који се баве структуром Рудолфовог двора. Читајући те ретке, схватамо, гдје су коријени ненадмашне аустријске администрације. Двор се састојао од 1) чиновника централних дворских уреда плус персонал (201 особа), 2) почасних чиновника и слуга (242 особе), 3) припадника гарде (205 војника), 4) персонала кухиње, подрума, занатлија, љекара, коњушара итд. (више од двије стотине особа), 5) личног персонала (20 особа). Плате и дарови, намијењени двору, су достигли фантастичну своту 232.133 златних рајнских дуката без хране. До овог пораста (за 66 одсто) је дошло управо за вријеме Рудолфове владавине. Разлог, међутим, није почивао само у порасту броја службеника и послуге, него и у Рудолфовој дарезљивости према сјајној и бројној екипи дворских умјетника. У екипу су спадали највећи духови тог доба као Тихо де Брахе, Јохан Кеплер, Адријан де Врије, Бартоломеј Спангер, Ханс фон Ахен и друга имена. Они су угађали императоровој љубави према умјетности, окултним наукама и колекционарству. Само је у тим сферама био срећен, повлачећи се све више у самоћу и не хајући више за преговоре о браку (са инфантком Изабелом Кларом Еугенијом), ни за ход државне машинерије, чак ни за фијаско брата Максимилијана који је у то вријеме покушао придобити за себе поново упражњени пољски пријесто (1588). Као личност, упадао је Рудолф све више у стање, у којима су се ређали изливи бијеса и потпуна депресија. Тада се император претварао у марионету у рукама својих утицајних савјетника. Јаначек се детаљно бави развојем Рудолфове личности и констатује да је Рудолф све до 1598. године испољавао неуравнотеженост, али не и неспособности да тако како управља државном и логички расуђује. Својим савременицима је дјеловао пасивно и безбојно, али не као човјек нижег интелекта. Након 1598 се претворио у неизлечивог психопату који је патио од страха засејде рођака.

Шта се дешавало у вријеме Рудолфове владавине у чешким земаљама на плану вјерске равнотеже, је предмет посебног поглавља. Прије свега, дошло је до јачења католичког тabora. Мада Рудолф није био претјерано ревностан, проузроковао је својим пасовношћу, да је католичка група дигла главу и да је дошло до јачања језуита и насилности према некатоличким поданцима у провинцији, које су каснијих година прерасале у беспштедну офанзиву за истребљење некатолика. Међутим, Рудолф није

предузимао много ни ако се радило о тако важном проблему, као што је било нагло погоршање односа са турским властима године 1593 (пораз Хасан - паше код Сиска). Почетак новог конфликта са Турцима није продумао у Рудолфу нити војне амбиције, нити политичку иницијативу, напротив, долазило је поново до нових излива меланхолије. Дијељење заповједништва је оставио својој браћи Матијасу и Максимилијану. Али губитак Раба (1594) га је ипак погодио до те мјере, да се позабави реконструкцијом деморалисане аустријске војске. Кадровски подмладак је потражио у Холандији (Масфелд, Баста и др.) и успио је да оспособи армију за даље ратне подухвате, те да ју је професионализује. Наравно, он сам је остао само колекционар војних трофеја.

У томе је императорова, на жалост, стигла поновна велика лична криза, привидно проузрокована чињеницом, да су, изгубивши наду на Рудолфров пристанак, удали инфантку Изабелу за његовог брата Алберех (1597). Мало касније је умро император Филип II (1598). Разумљиво, његова смрт је опет узбуркала питање насљедства у бечкој грани. У мају 1599. године је у Праг приспео Рудолфов брат Матијас, који је након недугог околишања отворено предложио Рудолфу да га именује својим насљедником. У исто вријеме је католички клер притиснуо Рудолфа да истјера из свих уреда некатоличке службенике. Рудолф је и ове ситуације избјегао, и укратко након тога је слиједило дуготрајно помрачење његове мисли. Нападао је без разлога послугу, није могао да се усредреди, отпустио је своје дугогодишње и утицајне министре. Г. 1600 је агресивне нападе замијенила депресија, из које је изашао захваљујући љекару који се служио модерним психолошким (а не хируршким) методима.

У то вријеме је сазрео конфликт који је озбиљно угрозио власт Хабсбурга. Батори, након многих успјеха које је освојио као противник Хабсбурга, је био 1598 поражен и принуђен на капитулацију. Овај сјајни румунски војсковођа је на крају нашао уточиште у Чешкој, али је, како биљежи Јаначек, до краја живота јео горак хљеб милостиње. Његов одлазак је омогућио успон Италијана албанског поријекла Ђорђа Басте. Баста је као опробано војно лице био предодређен за пацификацију Румуније. Међутим, то се показало као претежак задатак, јер су Хабсбурзи управо у Румунији жњели плодове своје агресивне католизационе кампање. Устанак магната Бочкаја се не само није дао пригушити, него је пријетио угрозити само језгро хабсбуршке власти. Године 1605. јенастала до те мјере непрегледна ситуација да је Рудолф био принуђен да организује састанак са браћом и да мукотрпно склопи мир са устаницима, који је значио повећање слободе угарске властеле.

Године 1606 су се у Бечу састали мушки припадници Хабсбурга да ријеше питање пријестолонаслједства. На стечење пријестола је усмјерио

сву своју енергију Матијас који није пропуштао прилику да скрене пажњу на Рудолфову неспособност. Мада Матијас сам није био много способан, сам Рудолф је давао маха Матијасовим фамама заправо својим понашањем. Прашки двор је све дубље и дубље западао у расуло, јер пречесте смјене министара и енормни раст утицаја императорових личних слугу ниског поријекла су рапидно снизили ниво угледа двора. А Рудолфова политика је у то вријеме била лишена било какве концепције, осим једне, и то је била мржња према Матијасу. Матијас се на крају 1607. године отворено побунио против брата и постало је јасно, да Рудолф може на трону спасити само чудо.

Трећи дио монографије има наслов Пад Рудолфа II (1608-1612). Биљежи агонију у којој се обрео Рудолф у посљедним годинама живота. У овом поглављу сазнајемо нешто о Рудолфовој ванбрачној дјечи из везе са Катарином Страда. Доказано је шесторо дјеце, од тога три сина, неки историчари наводе да их је било осморо. Од њих је император највеће наде полагао у прворођеног Јулија, који је, међутим, само ређао, гомилао нечувене скандале, да би се послѣје испоставило да је у ствари опасни лудак. Јулије је убио своју љубавницу и унаказио њен леш и Рудолф га је осудио на доживотни затвор. Случај дона Јулија је бацио негативно свјетло на Рудолфа самог, без обзира на то, да су остала дјеца била нормална. Опет је искрсло питање генетичке наслѣдности и душевног здравља императора самог. То је била она пословична посљедња кап. Дошло је, уз свесрдну Матијасову подршку, до побуне моравске властеле с циљем да Рудолф буде свргнут. Император сам је предузимао кораке да спаси шта се спасти могло, али његов помрачени ум је постепено губио компас. Рудолф је, на примјер, позвао Матијасовог савјетника бискупа Клесла у Праг, да преговарају о излазу из ситуације, али када је бискуп стигао, 9 дана није могао да се присјети, због чега га је звао. И други његови поступци из овог периода звуче анегдотично. Тим присебније и одлучније је наступао Матијас. На границама Аустрије и Моравске је окупио преко 20.000 војника и вребао прилику за коначни обрачун; Матијас је сада отворено тражио Рудолфову абдикацију. Рудолф, премда је тврдоглаво одбијао да се одрекне пријестола, није био способан да предузме било какав корак, само се кретао између стања потпуног и недостојног очајавања и ничим неоправдане еуфорије. Занимљиво је да чешка властела није подржавала Матијаса, него је, напротив, молила Рудолфа да остане у Прагу и не бјежи, као што је замишљао, у саске земље. Међутим, када се император појавио на сазваном вијећању властеле, било је јасно, да блиједа и дрхтава руина од императора не пружа никакве наде на рјешење раскола. Властела је морала дјеловати сама; као прво, искористила је Рудолфову слабост и немоћ за сачињавање списка властитих захтјева, нарочито вјреских слобода. Док се Рудолф колебао, на вијећање су стигли Матијасови

поклисари са критиком катастрофалних прилика на двору и заговарали да властела прогласи Матијаса краљем. Али чак ни они нијесу успјели убиједити властелу, да је Матијас гарант поправке тог стања. Матијасова некоректност, амбициозност и неспособност су биле довољно познате чињенице, и уз то је постојала и бојазан да његовом побједом не буде чешко краљевство бачено у сјенку Моравске.

Проблем вјерске слободе је бацио Рудолфа у двојну ватру: с једне стране, католички табор је од њега очекивао да као прави Хабсбург неће попуштати захтјевима протестанске опозиције, са друге стране се властела није колебала да га изложи снажном политичком и војном притиску. Рудолф није хтио удовољити вјерским захтјевима, али још мање је желио да призна пораз и удружи се са омрзнутим Матијасом. тако је 9. јула 1609. године потписивао повељу коју је историја запамтила као Рудолфов мајестат. То је била велика побједа чешких протестаната и за императора задње одлагање неумитно ближећег краја. Мада је император много тога слутио, остајао је све више затворенији од шачице грамзивих и похлепих службеника, опчињен само мишљу на освету Матијасу, болешљив, већ чак и без пређашњих културних интересовања, без ослоња на вјеру, јер је све више браздио у магију и поремећени свијет својих хирова и страхова, а нарочито снова о васкрснућу његове некадашње славе и моћи. Лишеноме круне угарске и аустријске, те моравске губернатуре, преостала му је само још чешка круна и прашка трвђава, из чијих одаја скоро није излазио. Његова опсесија да се освети Матијасу је добила конкретни циљ: Рудолф је желио објезбиједити наслеђство рођаку Леополду Пасовском. Али чак ни најезда Леополдових плаћеника у Праг, која се уосталом завршила фијаском тих хорди, није могла зауставити Матијасов тријумф. 23. маја 1612. на дан Матијасове коруновације, јер је император Рудолф II потписао повељу о абдикацији.

До краја живота Рудолф је остао у одајама прашке тврђаве, у строгој самоћи која је личила на притвор. Ни у овој посљедној фази, када је већ био посве лишен утицају и власти, није престао интригирати против Матијаса и чак је, преко саских протестанских владара, покушао да му онумогући да се домогне императорског пријестола. Али крајем 1611. године се Рудолф поново разболио и 1612 је умро. Како је биљежио савремени хроничар, Рудолфова посљедња поворка је била "мизерна сахрана тако великог владара".

Посљедње поглавље је Јаначек посветио судбинама рудолфинских збирки. У складу са губитком личног и политичког ауторитета Рудолфа су и ове огромне и непроцењиво вриједне збирке биле продате у бесцјење, али ипак је остало много и много тога, шта до дан данашњег радује око и укус посјетилаца трвђаве. За овогодишњу јубилејну изложбу су

организатори добављали експонате из читаве Европе и чак САД. И ако је император Рудолф био контроверзна, болесна, неуравнотежна личност, утиснула је та личност својем добу печат културности и хуманитета. Занимљиво је, да у народном предању, премда је Рудолф био све, само не заштитник протестаната, остао као толерантни и симпатични чудак на трону.

Овогодишње прославе његовог јубилеја су у сваком случају допринијеле објективном вредновању његове појаве у чешкој историји и рехабилитацији императора, о којој је Рудолф, већ свргнут, толико маштао.

Нијесмо били у могућности да се посвестимо свим аспектима Јаначекове сјајне монографије. Њених предности има много: детаљна и озбиљна обрада императоровог лика, широки историјски контекст који обухвата и пређашњи развитак Хабсбурга. Јаначек, заправо, уз дочарање личности Рудолфа, је поставио и питање удјела Хабсбурга у чешкој и европској историји који далеко надмашује локалне оквире чешког краљевства. Стога топло препоручујемо књигу пажњи стручне јавности.

Мр Ленка Блехова Челебић